

Michał Piekarski

MUZYKA WE LWOWIE

Od Mozarta do Majerskiego

••••• ● •••••

Kompozytorzy, muzycy, instytucje

SEDNO
Wydawnictwo
Akademickie

„MELODJA”

LWÓW Kopernika 5.
Telefon 8-59

Największy skład instrumentów muzycznych i przyborów do tychże. Kompletnie obsady na orkiestry dęte. Olbrzymi wybór gramofonów i płyt.

B. RUDZKI

WARSZAWA, Marszałkowska 146 i 87.

NAJLEPSZE BEZTUBOWE GRAMOFONY

NAJBOGATYSZY REPERTUAR POLSKI
OSTATNIE NOWOŚCI TANECZNE.

IGIELKI AMERYKAŃSKIE
 SZCZYT DOSKONAŁOŚCI.

HURTOWNY SKŁAD instrumentów muzycznych i części do nich oraz wielki wybór **strun**. Specjalny dział **gramofonów, patefonów** i najnowsze repertuaru **płyt** po cenach najtańszych.

JAKÓB SPIWAK

WARSZAWA NALEWKI Nr. 12 (front).
Telefon Nr. 149-28 i 410-1.

Fortepiany -- pianina — fisharmonje

KONRAD KAIM I SYN

LWÓW, KOPERNIKA 18
Telefon 20-45

FRANCISZEK
NIEWCZYK

LWÓW
ul. Grodecka 2b
Telefon Nr. 25-76.

Pierwsza krajowa wytwórnia instrumentów muzycznych poleca się przy zakładaniu orkiestr smyczkowych — dętych i kółek mandolinowych. Zawodowi muzycy otrzymują opust. Kupuję używane instrumenty.

Na cytrze,
na fortepianie i fisharmonii
oraz śpiewu
udziela **lekcyj** gruntownie
Emil Kalinowski,
profesor muzyki,
ulica Sobieskiego Nr. 7, II piętro.
(dłb) 1—2

CYTRY z najlepszych fabryk, poleca po cenach najumiarkowańszych.

Polonez z opery S. Moniuszki „Hrabina” ułożony na cytrze, przez E. Kalinowskiego jest do nabycia po cenie 20 ct. w księgarni Seyfartha i Czajkowskiego w Ryjku.

LITOGRAFJA I SZTYCHARNIA NUT

„AKORD”

Sp. z o. o.

KRAKÓW, ul. Poselska 1. 7.

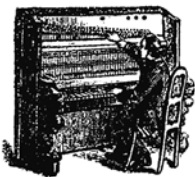
wykonuje wszelkiego rodzaju roboty sztycharskie i drukarskie w zakresie wydawnictw muzycznych.

KAROL FUCHS

fortepianomistrz
LWÓW, Łozińskiego 4.

Strojenie, skórkowanie i wszelkie inne naprawy fortepianów i pianin.

Oszacowanie, sumienna, fachowa porada przy kupnie i sprzedaży instrumentów.
Tel. 27—27.

Staraniem komitetu obywatelskiego dla obchodu narodowych we Lwowie

odbędzie się
W SALI FILHARMONJI

we środę, dnia 21. stycznia 1903

kt. uroczystości
40 rocznicy powstania polskiego w r. 1863

Uroczysty Wieczór

POLECAMY NASZ WE WSZYSTKIE
KRAJOWE I ZAGRANICZNE
WYDAWNICTWA
zaopatrzone
MAGAZYN NUT
G. SEYFARTH

LWÓW — AKADEMICKA 6.

FIRMA ZAŁOŻONA W R. 1868.

Telefon 27-67.

Franciszek
Niewczyk
Lwów, ul. Czarnackiego 10.

Zawładniam, że za staraniem Dyrektora Centr. Związku galic. przem. fabr. przeniesionem moją od 31 lat istniejącą fabrykę instrumentów muzycznych z całym personelem z Poznania do Lwowa i polecam swój bogaty asortyment **Magazyn wszelkich instrumentów muzycznych smyczkowych i dętych** własnego wyrobu. Wszelkie repara-cje uskuteczniłam starannie. Najtańsze źródło zakupna w kraju. — Ilustrowane cenniki wysyłam franco. 615

MUZYKA we LWOWIE

Beacie – muzykalnej lwowiance

Michał Piekarski

MUZYKA we LWOWIE

Od Mozarta do Majerskiego

•••••••••••••••••••• ••••••••••••••••••••

Kompozytorzy, muzycy, instytucje

Wydawca

Bożena Kućmierowska

Recenzenci

prof. dr hab. Bożena Muszkalska

dr hab. Tomasz Jeż

Redakcja merytoryczna i korekty

Inga Grześczak

Redakcja techniczna

Danuta Przymanowska-Boniuk

Projekt okładki, stron tytułowych i opracowanie typograficzne

Wojciech Stukonis

Wydawca dołożył wszelkich starań, aby odnaleźć właścicieli praw do zamieszczonych w książce fotografii, jednak nie udało się ustalić wszystkich uprawnionych podmiotów. W przypadku pominięcia prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Copyright © Michał Piekarski

Copyright © Wydawnictwo Akademickie SEDNO Spółka z o.o.

Warszawa 2018

Wszelkie prawa zastrzeżone

Kopiowanie, przedrukowywanie i rozpowszechnianie w całości lub we fragmentach jakkolwiek techniką bez pisemnej zgody wydawcy zabronione

ISBN 978-83-63354-50-3

ISBN 978-83-63354-62-6 (e-book)

Wydawnictwo Akademickie SEDNO Spółka z o.o.

00-696 Warszawa

ul. J. Pankiewicza 3

www.wydawnictwosedno.pl

info@wydawnictwosedno.pl

Spis treści

Wstęp	9
CZĘŚĆ I – Muzyka w mieście	13
Życie muzyczne dawnego Lwowa. XV–XVIII wiek	15
Życie muzyczne Lwowa od drugiej połowy XVIII wieku do początków XX wieku	19
Teatr	22
Galicyskie Towarzystwo Muzyczne	35
Filharmonia Lwowska	41
Inne towarzystwa muzyczne	44
Żydowskie towarzystwa muzyczne	49
Ukraińskie towarzystwa muzyczne	50
Tradycje chopinowskie we Lwowie	52
Szkoły muzyczne	57
Konservatorium Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego (Polskiego Towarzystwa Muzycznego)	60
Lwowski Instytut Muzyczny	65
Wyższy Instytut Muzyczny im. Mykoły Łysenki	68
Szkoła Muzyczna Sabiny Kasparówny	70
Pozostałe szkoły muzyczne	72

Muzyka we Lwowie

Lwowska muzykologia. Zakład Muzykologii	
Uniwersytetu Jana Kazimierza	75
Muzyka w lwowskich kościołach	80
Katedra łacińska pw. Wniebowzięcia NMP	80
Kościół Jezuitów pw. św. św. Piotra i Pawła	82
Kościół Dominikanów pw. Bożego Ciała	83
Kościół Bernardynów pw. św. Andrzeja	85
Kościół Benedyktynek pw. Wszystkich Świętych	86
Katedra unicka pw. św. Jura	87
Kościół pw. św. Elżbiety	88
Fabryka organów Jana Śliwińskiego	89
Ratusz	92
Pałac Arcybiskupów Łacińskich	94
Kawiarnia Lewakowskiego	95
Ogród pojezuicki (Park Kościuszki)	96
Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”	97
Hotel George	98
Restauracja Naftuły	99
Cukiernia Zalewskiego	101
Muzykowanie domowe	102
Salon rodziny Wildów	104
Salon profesora Kazimierza Twardowskiego	105
Willa rodziny Sołtysów	106
Lwowska prasa muzyczna	107
Księgarnia i wydawnictwo Gustawa Seyfartha	111
Księgarnia i wydawnictwo Kazimierza S. Jakubowskiego	112
Księgarnia Polska Bernarda Połonieckiego	112

CZĘŚĆ II – Biogramy	115
Józef Elsner	117
Franz Adam Mitscha (Miča)	119
Johann Mederitsch (Mederič)	121
Karol Lipiński	123
Stanisław Serwaczyński	129
Franz Xaver Wolfgang Mozart	131
Jan Ruckgaber	134
Karol Mikuli	136
Rudolf Schwarz	146
Ludwik Marek	150
Walery Wysocki	153
Henryk Jarecki	158
Władysław Wszelaczyński	163
Stanisław Niewiadomski	165
Jan Gall	171
Aleksander Myszuga	176
Mieczysław Sołtys	179
Franciszek Neuhauser	186
Kornelia Löwenherz-Parnas	189
Ludwik Heller	197
Janina Korolewicz-Waydowa	200
Salomea Kruszelnicka	205
Henryk Melcer-Szczawiński	209
Seweryn Berson	212
Helena Ottawowa	214
Adam Didur	218

Muzyka we Lwowie

Ludomir Różycki	224
Adolf Chybiński	227
Stanisław Ludkiewicz	233
Wasył Barwiński	237
Zofia Kozłowska	241
Stanisława Korwin-Szymanowska	244
Karol Szymanowski	252
Adam Sołtys	258
Tadeusz Majerski	263
Adam Mitscha	266
Witold Friemann	271
Seweryn Barbag	277
Bronisława Wójcik-Keuprulian	279
Maria Szczepańska	284
Józef Koffler	288
Stefania Łobaczewska	292
Zofia Lissa	296
Roman Palester	299

Muzycy wymienieni w niniejszej pracy pochowani

na Cmentarzu Łyczakowskim	305
Nagrobki	307
Spis adresów	312
Bibliografia	316
Spis ilustracji	331
Indeks osób	345

Wstęp

Lwów na początku XX wieku słynął jako „najmuzykalniejsze z polskich miast”, a jego publiczność jako „najmuzykalniejsza w Polsce”¹. Na tę opinię składała się, z jednej strony, ogromna liczba instytucji i szkół muzycznych, a także działających w mieście muzyków, z drugiej zaś publiczność licznie uczęszczająca na koncerty i spektakle. Artur Rubinstein wspominał: „aż po I wojnę światową Lwów był jedynym miastem, w którym zawsze mogłem liczyć na całkowicie wyprzedaną salę”². Muzykalność miasta miała długą tradycję, przekazywaną i rozwijaną przez kolejne dziesięciolecia.

Książka dzieli się na dwie części. W pierwszej zarysowano dzieje muzyczne miasta od czasów najdawniejszych po II wojnę

---

¹ A. Chybiński, *Koncert kompozytorski Karola Szymanowskiego*, „Gazeta Wieczorna” 19 III 1920, nr 5138, s. 3–4.

² A. Rubinstein, *Moje młode lata*, Kraków 1973, s. 355.

światową, ze szczególnym uwzględnieniem XIX wieku i okresu międzywojennego, prezentując działające we Lwowie instytucje oraz miejsca związane z muzyką. Nacisk położono zwłaszcza na zachodnioeuropejską muzykę profesjonalną, obejmującą muzykę kościelną, operową, symfoniczną i kameralną, ale przedstawiono także dzieje muzykologii i szkolnictwa muzycznego. Nie poruszono natomiast kwestii muzyki synagogałnej, cerkiewnej, ludowej i popularnej, pozostawiając te zagadnienia innym badaczom. W drugiej części przedstawiono w porządku chronologicznym 44 biogramy wybranych postaci działających we Lwowie, głównie kompozytorów, ale również muzyków, zwłaszcza pianistów i śpiewaków, oraz muzykologów, którzy wpisali się trwale w historię muzyki polskiej. Dzięki temu można zaobserwować, jak zmieniały się we Lwowie style w muzyce od klasycyzmu po dodekafonię, czyli od Franza Xavera Mozarta po Tadeusza Majerskiego czy też od Józefa Elsnera po Józefa Kofflera. Oczywiście, lista ta w żaden sposób nie wyczerpuje liczby muzyków działających w mieście. Przedstawia najważniejsze postacie, umożliwiając w miarę wszechstronną orientację w muzycznej historii Lwowa.

Za pomocą niniejszej książki można też odbyć muzyczny spacer po Lwowie. Obok każdego opisu instytucji widnieje bowiem adres, pod którym się mieściła, a w przypadku większości biogramów znajduje się informacja, gdzie mieszkała dana osoba. Nazwy ulic podano w brzmieniu, jakie obowiązywało w opisywanej epoce (jeżeli ulica nosi dziś inną nazwę, w nawiasie podano współczesną jej wersję). Na podstawie zamieszczonych adresów można zauważyć, że na przełomie XIX i XX wieku muzycy licznie zamieszkiwali przy ulicach Jana Kochanowskiego oraz Akademickiej.

Większość tu opisanych i działających we Lwowie muzyków była narodowości polskiej. Na przykładzie niejednej postaci można pokazać proces asymilacji z kulturą polską osób o korzeniach austriackich, czeskich, żydowskich i innych. Mieszkając we Lwowie, działali w polskim środowisku, przez co wpisali się trwale w dzieje naszego narodu. Dlatego też do grona kompozytorów polskich należy z pewnością zaliczyć Jana Ruckgabera, Karola Mikulego, Czesława Marka, Adama Mitschę, Józefa Kofflera, podobnie jak wielu innych, licznych we Lwowie silnie zasymilowanych muzyków pochodzenia żydowskiego. Widać stąd, że dla muzyki, podobnie jak dla innych dziedzin twórczości, najistotniejsze nie jest pochodzenie narodowościowe czy wyznanie, a opowiedzenie się za przynależnością do danej kultury i działanie na rzecz jej rozwoju. Ciekawy jest zwłaszcza fakt, że wiele osób o niepolskich korzeniach zasymilowało się we Lwowie z kulturą polską nie tylko w okresie międzywojennym, ale już w XIX wieku, gdy Polska formalnie nie istniała. W książce przedstawiono również biogramy czterech muzyków ukraińskich, zdaniem autora najważniejszych z punktu widzenia całościowej kultury muzycznej Lwowa. Ten stosunek liczbowy (4 na 44 biogramy) odpowiada w przybliżeniu proporcji ludności ukraińskiej wobec pozostałych mieszkańców miasta. Ukraińskie środowisko muzyczne w niemałym stopniu stanowiło odrębny krąg kulturalno-towarzyski, który, jako mniejszościowy, nie zawsze wchodził w relacje zawodowe z muzykami polskimi i żydowskimi. Warto przypomnieć, że – jak podaje rocznik statystyczny z 1931 r. – Lwów liczył 312 231 mieszkańców, w tym 63,48% polskojęzycznych (w zdecydowanej większości wyznania rzymskokatolickiego), 24,12% posługujących się w domu językiem jidysz lub hebrajskim (1/4 wyznawców judaizmu deklarowała język polski jako

domowy), 11,25% ukraińskojęzycznych i 0,78% niemieckojęzycznych (oraz 0,37% innych). Dziś tablice pamiątkowe we Lwowie ma większość kompozytorów i muzyków ukraińskich, czego nie można już powiedzieć o zasłużonych dla tego miasta osobach innej narodowości.

Kryterium doboru postaci wiązało się z ich aktywnym i trwałym uczestnictwem w życiu muzycznym Lwowa. Dlatego też osobne biogramy poświęcono osobom przez dłuższy czas związanym zawodowo ze Lwowem, niezależnie od tego, czy urodziły się w tym mieście czy w innym. **Biogramy ułożono chronologicznie, zgodnie z latami, w których poszczególne postaci były aktywne w życiu muzycznym Lwowa** (a nie według dat ich urodzenia). Muzycy pojawiający się we Lwowie „gościnnie” nie mają osobnych biogramów. Jedyny wyjątek uczyniono dla Karola Szymanowskiego, który, choć nie mieszkał we Lwowie na stałe, przyjeżdżał do miasta ponad 20 razy, aktywnie uczestnicząc w jego życiu muzycznym. Lwów był tak ważnym miejscem w biografii Szymanowskiego, a jego związki z tym miastem tak często wspominano w relacjach wielu osób, że autor uznał za niezbędne zamieszczenie w niniejszej pozycji odrębnego, obszernego biogramu.

Zakres chronologiczny książki obejmuje, z pewnymi wyjątkami, lata od początku XIX wieku do 1939 r. Te ramy czasowe dotyczą zarówno działalności muzyków we Lwowie, jak i ich twórczości muzycznej związanej z tym miastem. Dlatego też osobne biogramy mają jedynie ci muzycy, którzy zdążyli do wybuchu II wojny światowej odznaczyć się zawodowo w życiu muzycznym Lwowa.

CZĘŚĆ

I

Muzyka w mieście

Życie muzyczne dawnego Lwowa XV–XVIII wiek

Lwów był miastem o długich tradycjach muzycznych, związanych z muzyką sakralną, a sięgających doby renesansu. Świadectwem łączności miasta z kulturą Europy Zachodniej są tzw. fragmenty lwowskie³, czyli pochodzące z końca XV wieku zachowane we Lwowie odpisy utworów kompozytorów niderlandzkich, jak m.in. Guillaume Dufay i Josquin des Prés. Trudno wskazać, jaką drogą trafiły one do Lwowa. Możliwe, że wiązało się to z działalnością arcybiskupa lwowskiego Grzegorza z Sanoka (zm. 1477), który wcześniej należał do kapeli papieskiej kierowanej przez Guillaume’a Dufaya. Odpisy te świadczą o szybkiej recepcji twórczości zachodnioeuropejskiej

---

³ M. Perz, *Fragmenty lwowskie. Źródło dzieł Dufaya, Josquina, Piotra Domarta i Piotra z Grudziądza w Polsce XV wieku*, „Muzyka” 1989, nr 3, s. 3–46.

w wykonywanym we Lwowie repertuarze liturgicznym. W katedrze łacińskiej, jak i innych kościołach rzymskokatolickich, kultywowano też chorał gregoriański. W dobie renesansu rozbrzmiewała we Lwowie również muzyka organowa. Pierwszy instrument w **katedrze łacińskiej** (zob. s. 80–82) został ufundowany przez mieszczan lwowskich na początku XVI wieku. Z pierwszej połowy tego stulecia pochodzi też tabulatura organowa Łukasza ze Lwowa.

Marcin Leopolita

Ze Lwowa wywodził się jeden z najwybitniejszych polskich kompozytorów renesansowych – Marcin Leopolita (Marcin ze Lwowa, zm. 1589), muzyk nadworny Zygmunta Augusta na Wawelu. W Krakowie mówiono o nim jako o pochodzącym ze Lwowa, stąd przydomek „Leopolita”. Nie wiadomo jednak, czy do rodzinnego miasta kiedykolwiek powrócił. Zasłynął jako autor pięciogłosowej *Missa Paschalis*, stanowiącej najwyższe osiągnięcie polskiej twórczości mszalnejszej XVI wieku. Stylistycznie łączy ona zdobycze polifonii niderlandzkiej *a cappella* z tradycjami polskimi poprzez wykorzystanie melodii czterech polskich pieśni wielkanocnych (m.in. *Chrystus Pan zmartwychwstał*, *Chrystus zmartwychwstał jest*). Leopolita komponował też pięciogłosowe motety utrzymane w technice polifonicznej.

W końcu XVI wieku, podobnie jak w innych większych polskich miastach, we Lwowie powstało Bractwo Muzyków. Miało ono charakter zgrupowania cechowego. Należeli do niego: „muzykowie, organistowie, puzanistowie, piszczkowie, lutnistowie, trębacze, bębownicy, skrzypkowie y inszi”⁴. Do zadań bractwa należało wykonywanie muzyki kościelnej, zwłaszcza podczas procesji. Dokument poświadczający działalność bractwa został zatwierdzony w 1634 r. przez Władysława IV. Członkowie bractwa muzyków wykonywali też muzykę świecką, przede wszystkim w trakcie wesel.

W dobie baroku tradycje muzyczne podtrzymywano w **kościelach Jezuitów** (zob. s. 82–83), przy którym działało kolegium i bursa muzyczna. Tworzyli tam wówczas kompozytorzy: Jan Brant zwany Poznańczykiem i Jan Piotr Habermann. Z **kościółem Dominikańskim** (zob. s. 83–85) w latach 1743–1744 był związany (znany tylko z inicjału imienia) J. Staromiejski. W kościele tym w XVIII wieku prezentowano oratoria kompozytorów włoskich i polskich. W latach 40. XVIII wieku w kościele Benedyktynek kapelmistrzem był uczeń J.S. Bacha – **Johann Philipp Kirnberger** (zob. s. 86). Swoje kapele miały też kościoły Karmelitów Bosych, **Bernardynów** (zob. s. 85) i Franciszkanów. W greckokatolickiej (unickiej) **katedrze św. Jura** (zob. s. 87–88) rozbrzmiewała muzyka wokalna i instrumentalna.

---

⁴ L. Mazepa, *Dokumenty bractw muzycznych we Lwowie z XVI i XVII w.*, „Muzyka” 1989, nr 1, s. 65.

Życie muzyczne Lwowa od drugiej połowy XVIII wieku do początków XX wieku

W 1772 r. w wyniku I rozbioru Rzeczypospolitej Lwów został zaanektowany przez Austrię, co miało bezpośredni wpływ na życie muzyczne miasta. Prowadzona w czasie rządów Józefa II sekularyzacja spowodowała osłabienie roli Kościoła (oraz likwidację wielu klasztorów, m.in. jezuitów i franciszkanów), który tracąc swoją pozycję, został zmuszony do ograniczenia działalności artystycznej. Wraz z kasatą klasztorów i bractw likwidacji ulegały też działające przy nich kapele. Coraz częściej organizowano na wzór dworu w Wiedniu koncerty publiczne, zwłaszcza wielkopostne koncerty oratoryjne. Nie należy przy tym jednak zapominać, że podobne koncerty zdarzały się we Lwowie również za czasów Rzeczypospolitej przedrozbiorowej (np. w kościele Dominikanów). Zasadniczą zmianę stanowiło to, że od końca XVIII wieku do początków XX wieku kultura muzyczna

Lwowa rozwijała się przede wszystkim za sprawą nowo powoływanych instytucji – teatrów, towarzystw muzycznych i coraz liczniejszych pod koniec XIX wieku szkół muzycznych.

W mieście pojawiali się coraz liczniej nowi kompozytorzy, reprezentujący styl klasyczny: **Józef Elsner, Franz Adam Mitscha, Johann Mederitsch, Franz Xaver Wolfgang Mozart**. Przedstawi-

ciele kolejnej generacji łączyli styl klasyczny z przeblaskami stylu romantycznego: **Karol Lipiński, Stanisław Serwaczyński i Jan Ruckgaber**. W dobie romantyzmu i postromantyzmu do wyjątkowo ważnych postaci życia muzycznego Lwowa należeli: **Karol Mikuli, Henryk Jarecki, Jan Gall, Stani-**

ław Niewiadomski, Mieczysław Sołtys, Henryk Melcer. Młoda Polskę w muzyce reprezentował **Ludomir Różycki**, ukraińskie środowisko kompozytorskie – **Stanisław Ludkiewicz i Wasyl Barwiński**. W okresie międzywojennym przedstawicielami rozmaitych kierunków muzycznych byli: **Józef Koffler, Tadeusz Majerski, Roman Palester, Adam Sołtys**. Szczególnym autorytetem w świecie muzycznym cieszył się profesor **Adolf Chybiński**, twórca Katedry Muzykologii Uniwersytetu Lwowskiego, który uczynił ze Lwowa ważny ośrodek naukowych badań nad muzyką.

Wielu muzyków pojawiało się we Lwowie gościnnie, wśród nich warto wymienić takich kompozytorów, jak: Ferenc Liszt, Stanisław Moniuszko, Richard Strauss, Gustaw Mahler, Ignacy Jan Paderewski, jak również wielokrotnie odwiedzający Lwów **Karol Szymanowski**.

Bardzo interesującym zjawiskiem jest fakt, że wśród postaci odgrywających ważną rolę w życiu muzycznym międzywojennej

Życie muzyczne Lwowa od drugiej połowy XVIII wieku

Polski, szczególnie Krakowa, Poznania i Wilna, jak też i Warszawy (choć już w mniejszym stopniu), znaleźli się muzycy urodzeni we Lwowie, którzy właśnie w tym mieście zdobyli wykształcenie muzyczne w Konserwatorium Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego. Należeli do nich: Bolesław Wallek-Walewski (ur. 1885 we Lwowie, zm. 1944 w Krakowie), ceniony kompozytor (m.in. autor *Hymnu na cześć Lwowa*), wieloletni wykładowca i dyrektor Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie, Helena Windakiewiczowa (ur. 1868 we Lwowie, zm. 1956 w Krakowie), pianistka i badaczka folkloru muzycznego działająca w Krakowie, Zdzisław Jachimecki (ur. 1882 we Lwowie, zm. 1953 w Krakowie), profesor muzykologii, twórca tej dyscypliny na Uniwersytecie Jagiellońskim, Adam Dołżycki (ur. 1886 we Lwowie, zm. 1972 w Markredwitz), dyrektor Opery Poznańskiej, dyrygent Teatru Wielkiego i Filharmonii Warszawskiej oraz wykładowca Państwowego Konserwatorium Muzycznego w Warszawie, Tadeusz Szeligowski (ur. 1896 we Lwowie, zm. 1963 w Poznaniu), znany kompozytor i wykładowca w Wileńskim Konserwatorium Muzycznym.

We Lwowie zdobywali wykształcenie muzyczne również pochodzący z Warszawy Witold Friemann i urodzony w Przemyślu Adam Mitscha, którzy działali później w Katowicach oraz urodzony we Lwowie, a związany zawodowo z Poznaniem Tadeusz Kassern. Z kolei postacią łączącą ściśle Lwów i Warszawę była Janina Korolewicz-Waydowa – diwa scen operowych obydwu miast, która zarówno pod Wysokim Zamkiem, jak i nad Wisłą wślawiła się jako pierwsza kobieta kierująca teatrem operowym.

Instytucje działające we Lwowie czyniły z miasta ważny ośrodek muzyczny, zwłaszcza w dziedzinach kultury polskiej. Lwowskie konserwatorium wykształciło wielu znanych później muzyków i kompozytorów, lwowska scena operowa z powodzeniem konkurowała z warszawską, wiele koncertów odbywających się w mieście należało do wyjątkowych z powodu realizowanych tu prawykonań dzieł lub z racji występujących artystów. Wszystkie te tradycje zostały przerwane przez II wojnę światową. We Lwowie pozostały jedynie budynki związane z opisywanymi tu instytucjami i postaciami. Powojenna Opera Lwowska nie ma nic wspólnego z tradycjami tego teatru sprzed 1939 r. Podobnie jest w przypadku innych instytucji. Jedyne wyjątek (do pewnego stopnia) stanowiło Lwowskie Państwowe Konserwatorium Muzyczne, w którym po II wojnie światowej do wykładowców należeli dwaj polscy kompozytorzy – Adam Soltys i Tadeusz Majerski, a spośród ukraińskich m.in. Stanisław Ludkiewicz i Wasyl Barwiński. Tradycje Lwowa jako ważnego ośrodka muzycznego zostały przeniesione do różnych miast w Polsce. Na tej bazie stworzono od nowa wiele instytucji muzycznych na Ziemiach Zachodnich, zwłaszcza we Wrocławiu, lub wzbogacono tradycje istniejące w Warszawie, Poznaniu, Krakowie i innych miastach.

Teatr

Od drugiej połowy XVIII wieku życie muzyczne Lwowa zostało wzbogacone o działalność stałego teatru, na którego scenie prezentowano wiele utworów z wykorzystaniem muzyki, w tym oper. Był on też miejscem publicznych koncertów. Pierwsza stała scena operowa zainau-

Teatr Skarbkowski

gurowała działalność w 1776 r. Od tego czasu do początków XX wieku teatr zmieniał siedzibę trzykrotnie, począwszy od prowizorycznego drewnianego budynku, poprzez przebudowany w 1789 r. kościół pofranciszkański, gmach ufundowany w 1842 r. przez Stanisława Skarbka, tzw. Teatr Skarbkowski przy dawnej ul. Skarbkowskiej 1 (obecnie mieści się tam Teatr im. Marii Zańkowieckiej, ul. Łesi Ukrainki 1) i wreszcie otwarty w 1900 r. przy dawnych Wałach Hetmańskich Teatr Miejski, nazywany też Teatrem Wielkim (obecnie mieści się tam Teatr Opery i Baletu im. Salomei Kruszelnickiej, Prospekt Swobody 28).

Początkowo teatr spełniał dwie funkcje: zapewniał rozrywkę niemieckojęzycznym mieszkańcom Lwowa i zachęcał mieszczan lwowskich do zainteresowania się kulturą niemiecką (za sprawą oficjalnej polityki państwa) oraz do podtrzymania polskiej kultury narodowej (za sprawą polskich działaczy). Dlatego też przez pierwsze niemal 100 lat na jednej scenie działały dwa zespoły – niemiecki i polski. Obydwa

Wnętrze teatru w kościele
pofranciszkańskim

Wnętrze
Teatru Skarbkowskiego

CZARNOXIEŻKI
FLET

WIELKA OPERA

WE DWOCH AKTACH

O D

EMANUELA SCHIKANEDER

Muzyka zaś od Pana Wolfganga

Amade Mozarta, Kapelmajstra i ak-
tualnego C. Kr. Kamer. Kompozytora

pierwszy raz

O U

TOWARZYSTWA

PANA BULLA

W MIESIĄCU WRZESNIU

GRANA.

Czarodziejski flet

W.A. Mozarta na scenie
lwowskiej (1792 r.)

Doniesienie.

Wz Srodę d. 28. Grudnia dane były
we Lwowskim teatrze na korzyść ubogich sta-
wane Oratorium *Il giorno della* pod tytułem:
Cztery pory roku.

Dla tak niewzrostłego wyprzedzenia
tego *Styżnika*, polecieli się do Miłoś-
ników muzyki, i dowiedzieli przez to wyzna-
czącej sposób sumiarowi Komitetowi in-
stytutu ubogich.

Od Obywateli Lwowa, którzy tyle już
razu dobroczynności swojej natchnęliście
sławy sławoży, wszelką starannością i teraz
tak wyśmienitą i szlachetną *Wspieranie* spożytkować
się należy, gdyż *szmiar* i *uśmiewanie* Miłośni-
ków muzyki jedynie do tego dążyć, aby *wspieranie*
cierpiących bliźnich naszych.

Ceny miejsc są następujące: Kuba Łoża
bez różnicy 25 Zł. Zamknięte miejsce 5 Zł.
Parter 2 Zł. a Galeryja 30 krajowców.

Informacja o wykonaniu
we Lwowie oratorium

Pory roku J. Haydna (1812 r.)

wystawiały zarówno sztuki dramatyczne, jak i muzyczne. Od nastania autonomii galicyjskiej w latach 70. XIX wieku wystarczająca okazała się już wyłącznie działalność polskiego zespołu.

W XVIII wieku repertuar teatru lwowskiego zawierał m.in. takie pozycje, jak *Czarodziejski flet*, *Wesele Figara* i *Don Giovanni* W.A. Mozarta; ponadto polskie śpiewogry, jak *Cud mniemany* Jana Stefaniego oraz *Agatka* Johanna Davida Hollanda (utwór przypisywany jest też Alessandro Danesiemu). W teatrze w salach ređutowych lub w sali widowiskowej organizowano też koncerty. Ważnym wydarzeniem było wykonanie oratoriów Josepha Haydna – *Pory roku* (lwowskie prawykonanie w 1803 r. odbyło się zaledwie dwa lata po wiedeńskim) oraz *Stworzenie świata* (1811). Wśród muzyków występujących gościnnie w pierwszej połowie XIX wieku znajdowali się pianiści, m.in. Maria Szymanowska oraz młody Józef Krogulski, skrzypkowie Jacques Féréol Mazas i Ignaz Schuppanzigh, śpiewaczka Angelica Catalani. Do oper granych w pierwszej połowie XIX wieku należały m.in.: *Łaskawość Tytusa* W.A. Mozarta, *Palmira* Antonia Salieriego i liczne dzieła Gioacchina Rossiniego: *Włoszka w Algierze*, *Tankred*, *Armida*, *Zelmira*. Z utworów niemieckich największą popularnością cieszył się *Doktor i aptekarz* Karla Ditters von Dittersdorfa. Wysta-

Życie muzyczne Lwowa od drugiej połowy XVIII wieku

wiano też utwory kompozytorów lwowskich, w tym *Skalmierzanki*, czyli *kroniki zwierzyńskie* Józefa Basznego (kapelmistrza katedry łacińskiej) oraz *Twardowskiego na Krzemionkach* Wacława Rolleczka (kapelmistrza katedry św. Jura). Szczególną popularnością lwowskiej publiczności cieszył się *Zabobon*, czyli *krakowiacy i górale* Karola Kurpińskiego, powszechnie uznawany za polskie dzieło narodowe. Operę tę grano ponad 40 razy (m.in. podczas wizyty pary cesarskiej w 1817 r.), co daje największą liczbę wystawień jednej sztuki w tym mieście w pierwszej połowie XIX wieku.

Na scenie Teatru Skarbkowskiego popularność zyskiwała spektakularna *grand opéra* reprezentowana przez dzieła Giacomo Meyerbeera, m.in. *Hugenoci* i *Robert diabeł*, a także *Carmen* Georges'a Bizeta. W drugiej połowie XIX wieku lwowską scenę operową można porównywać tylko z warszawską, jako że były to jedyne stałe

Norma V. Belliniego na scenie lwowskiej z udziałem Teresy Arkowej i Amalii Kasprowiczowej (1899 r.)

40. Austr.
bno 41 —,
M77. Lony

755.—, 4
sien 225.25
le.

wał. Na
zenica na
: 8 02 do
53, owies
wrzesień

18-20 za
genera-
lia kra-
ryusz P.
z gaherj-
dział, że

SZCZEGÓLNE WSKAZANIE. Wskazanie. Ciepły prąd powietrza, pomimo kładzie przyśpieszonej temperatury i znacznych zapasów są napięte i skłonne raczej do dalszej Zwyżki.

Teatr hr. Skarbka.

W sobotę dnia 25-go marca 1899 r.

NORMA

wielka opera w 4 aktach Belliniego.

O S O B Y:

Orwiał, arcykapłan Druzów Norma, jego córka kapłanka Adalgiza Sewer, wódz rzymski Finwiasz, jego powiernik Kletylda, powiernica Normy	p. Jeromia pani Arkowa pani Kasprowiczowa p. Malawski p. Kornarżyński pani Skalska
--	---

Początek o godz. 7½ koniec. około 10 wieczorem

UWAGA! Wskazanie naszych odbiorców, kapoów i odsprzedających, że GENERALNY NASZY

TEATR hr. SKARBKA

W Sobotę d. 18 Sierpnia 1900 roku.

Uroczyste przedkawałenie ku uczczeniu 70-ty rocznicy Najjaśniejszego Pana.

Insypozowanie:

Hymn ludowy i apoteusza z udziałem całego personalu.

Kawaleci:

HALKA

opiera narodowa w 4 aktach.

słowa W. Wołskiego; muzyka Sten. Moniuszki.

Stolski Zofia, jego córka Jankow Gwałtowny Gwałtowny Ułanowski, pomyślny stolnik Księżka Jankow Dudańsz	p. Jeliński pani Skalska p. Engroski p. Kozłowski p. Kornarżyński p. Kijarski pani Kasprowiczowa p. Malawski p. Pastuski
---	--

(Uspie — wiewolbicy — wiewolbicy)

Nawet 41-tych w aktach i 12 w międzyczasie, w 3 i 4-tych we wsi Janusza

TANCE W akcie I-ym *POLONES* i *MARZ* w akcie II-ym *WALC* — w IV akcie *duo* *TANEC* *UGOLANIE* *układu* p. *Sosnow*.

Początek o godzinie 7½.

Halka S. Moniuszki na scenie lwowskiej grana z okazji urodzin Franciszka Józefa (1900 r.)

TEATR hr. SKARBKA

W niedzielę dnia 9. września 1900 r.

przedstawienie w teatrze hr. Skarbka na cel dobroczynny

1842-1900

Ostatni wieczór sceniczny w 12-tych częściach.

ZISSA PRZYBYŁANKA H A L K A STRASZNY DWÓR Piosn Lirnika TAMTEN	NIEPOWRÓCI BALLADYNA Dzierżawa z Osiawa ZEMSTA SŁUŻBY PANIENSKIE
--	--

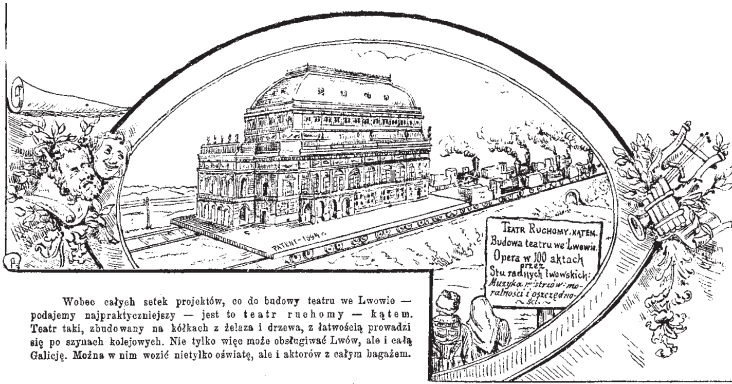
CENY WIECZORÓW: 1.00, 0.75, 0.50, 0.25, 0.10, 0.05

Początek o godzinie 7-mej wieczorem.

Afisz anonsujący ostatni spektakl w Teatrze Skarbkowskim (1900 r.)

45
40
40
40
40

Muzyka we Lwowie

Rysunek satyryczny z okresu planów budowy (koniec XIX wieku)
nowego gmachu teatru we Lwowie

sceny operowej na ziemiach polskich. Z powodu sytuacji politycznej na terenie zaboru rosyjskiego po powstaniu styczniowym scena lwowska przez długi czas dostarczała znacznie więcej repertuaru polskiego niż scena warszawska, przejmując po niej obowiązki sceny narodowej. *Halkę* Stanisława Moniuszki, począwszy od prapremiery w 1867 r., grano nieprzerwanie, zwłaszcza podczas obchodów polskich rocznic narodowych, ale też – co znamienne – z okazji rocznic koronacji cesa-

**Teatr Miejski (Teatr Wielki),
proj. Zygmunt Gorgolewski,
z prawej widoczny
Teatr Skarbkowski**

Życie muzyczne Lwowa od drugiej połowy XVIII wieku

rza Franciszka Józefa. Z kolei *Straszny dwór* Stanisława Moniuszki (lwowska premiera w 1877 r.), w odróżnieniu od Warszawy, był grany we Lwowie nieprzerwanie i bez cenzury.

Bezprecedensowe wydarzenie w życiu muzycznym Lwowa stanowiła budowa nowego gmachu Teatru Miejskiego, później nazywanego Teatrem Wielkim. Podczas jego otwarcia w 1900 r., obok spektakli dramatycznych, odbyła się prapremiera opery *Janek* Władysława Żeleńskiego. W dziejach kultury polskiej otwarcie Teatru Miejskiego we Lwowie było uroczystością porównywalną z mającą miejsce rok później inauguracją Filharmonii Warszawskiej. Do spektakularnych wydarzeń w dziejach nowego gmachu Opery Lwowskiej można zaliczyć polską prapremierę opery *Manru* Ignacego Jana Paderewskiego w 1901 r.

Co do prezentacji dzieł kompozytorów zagranicznych opera lwowska tylko częściowo ustępowała scenie warszawskiej. W drugiej połowie XIX i na początku XX wieku na obydwu scenach można było obejrzeć wiele oper włoskich i francuskich (m.in. *Traviatę* Verdiego, *Carmen* Bizeta, *Fausta* Gounoda, *Madame Butterfly* Pucciniego). W repertuarze obydwu scen znajdował się również *Eugeniusz Oniegin* Piotra Czajkowskiego (we Lwowie – w polskiej wersji językowej,

Teatr Skarbkowski (z prawej)
i Teatr Wielki, widok współczesny

Teatr Miejski (obecnie Opera
Lwowska), widok współczesny

Plan widowni Teatru Miejskiego

w Warszawie w wersji włoskiej). Na uwagę zasługuje fakt, że kilka dzieł można było zobaczyć we Lwowie wcześniej niż w Warszawie. Na przykład to właśnie we Lwowie odbyły się polskie prapremiery aż sześciu oper Richarda Wagnera (*Lohengrin*, *Latający Holender*, *Rienzi*, *Złoto Renu*, *Zygfryd*, *Zmierzch bogów*), jak też Giacomina Pucciniego (*Toska*), Bedřicha Smetany (*Sprzedana narzeczona*) i Jacques'a Offenbacha (*Opowieści Hoffmanna*). W porównaniu z Operą Warszawską we Lwowie dawano więcej premier oper polskich, zaś dzieła obce były śpiewane w polskich wersjach językowych. Repertuar lwowskiej sceny operowej, dzielący się na opery polskie, zagraniczne oraz operetki, zawierał przeważnie spektakle operetkowe, dzięki dużej frekwencji zapewniając kasie teatralnej największe wpływy.

Po 1918 r. grano wiele wznowień. Odbywały się też (jednak rzadziej niż przed 1914 r.) premiery oper dotąd we Lwowie niewysta-

wianych, m.in. *Erosa i Psyche* **Ludomira Różyciego** (1920), *Salome* Richarda Straussa (1924), *Panie Kochanku* **Mieczysława Sołtysa** (1924), *Pomsty Jontkowej* Bolesława Wallek-Walewskiego (1927). Do niepowtarzalnych wydarzeń należała również polska prapremiera *Umarłego miasta* (opera była grana kilkakrotnie pod tytułem *Zamarty gród*) Ericha Wolfganga Korngolda, współczesnego austriackiego kompozytora. Jej światowa prapremiera odbyła się w Hamburgu w 1920 r., a polska – z udziałem m.in. Franciszki Platówny – we Lwowie w 1928 r., wcześniej niż w wielu innych miastach europejskich. W recenzji donoszono o „wzorcowym wystawieniu”.

W ciągu 150 lat (1789–1939) teatrem lwowskim kierowali kolejno: przybyły z Budy Franz Heinrich Bulla (1754–1819), pomysłodawca przebudowy kościoła pofranciszkańskiego na teatr; scenę polską w latach 1795–1799 prowadził Wojciech Bogusławski (1757–1829), zaś kapelmistrzem teatralnym został wówczas przybyły z Brna **Józef Elsner** (zob. s. 117–118). W pierwszej połowie XIX wieku dyrekcja lwowskiego teatru spoczywała w rękach Jana Nepomucena Kamińskiego i Franza Krattera, a kapelmistrzami orkiestry teatralnej byli **Karol Lipiński** (zob. s. 123–128) i **Augustyn Tomasz Braun** (zob. s. 85), w orkiestrze zaś przez pewien czas

Łoże I piętra Teatru Miejskiego

KRONIKA.

Lwów, 27 lutego.

Poniedziałek, 27 lutego. Rz.-kat. Aleksandra bisk. — Gr.-kat. Ankenstja.

TEATR WIELKI.

Poniedziałek, 27 b. m. „Straszny Dwór”.
Wtorek, 28 b. m. „Zamarty Gród” opera
Korngolda — oremiera.

Środa, 29 b. m. „Ora miłości i śmierci” drama
Rollanda — premiera.

TEATR NOWOŚCI.

Poniedziałek, 27 b. m. „Dziewczę z puszczy”
Wtorek, 28 b. m. „Dziewczę z puszczy”.
Środa, 29 b. m. „Dziewczę z puszczy”.

Premiera *Zamartego grodu*
E.W. Korngolda, „Gazeta
Lwowska” 1928, nr 48 z 28 II

był zatrudniony Karol Kurpiński. W Teatrze Skarbkowskim stanowisko kapelmistrzów obejmowali m.in. **Stanisław Serwaczyński**, Jan Nepomucen Nowakowski i **Henryk Jarecki**.

W końcu XIX wieku i na początku XX dyrektorem lwowskiej sceny operowej był **Ludwik Heller** (1896–1899 i 1906–1918), z przerwą na okres, gdy sceną operową i dramatyczną jednocześnie kierował Tadeusz Pawlikowski (1900–1906). Jako dyrygenci w Operze Lwowskiej zatrudnieni byli m.in.: Ludwik Czelański (Ludvik Čelan-sky) – wcześniej dyrektor sceny operowej Chorwackiego Narodowego Teatru w Zagrzebiu, po wyjeździe ze Lwowa dyrygent Filharmonii Warszawskiej i sceny operowej w Pradze; Francesco Spetrino – wcześniej dyrygent Królewskiej Opery w Bukareszcie i Opery Warszawskiej, później Hofoper (Staatsoper) w Wiedniu; Piotr Stermich-Valcrociata (Petar Strmić di Valcrociata), wcześniej związany z Operą Warszawską, później z wiedeńską Hofoper (Staatsoper) i Operą Poznańską.

We Lwowie pod batutą Spetrina odbyło się polskie prawykonanie *Manru*, również tu w 1909 r. Stermich-Valcrociata kierował *Traviatą* Verdiego z gościnnym udziałem Marceliny Sembrich-Kochańskiej (ceny biletów podwyższono wówczas trzykrotnie). Przez wiele lat chórem operowym kierował Jakub Fedyczkowski (1857–1935; ojciec Zofii Fedyczkowskiej), jak i pełniący również funkcję

korepetytora solistów Jan Nepomucen Rangl-Śmigielski (1877–1931), organista i dyrygent czeskiego pochodzenia, uczeń Antonína Dvořáka w konserwatorium w Pradze. Jako jedyna dyrygentka wslawiła się Anda Kitschmann, od 1916 r. kierująca przez parę lat Operetką Lwowską.

Życie muzyczne Lwowa od drugiej połowy XVIII wieku

Bezpośrednio po I wojnie światowej kierownictwo sceny operowej spoczęło (na jeden sezon) w rękach **Stanisława Niewiadomskiego** (1918/1919), a po nim **Janiny Korolewicz-Waydowej** (1919/1920). Dyrekcja sceny operowej do 1939 r. zmieniała się aż jedenastokrotnie. Przez wiele lat (1912–1931) kapelmistrzem opery był dyrygent i kompozytor żydowskiego pochodzenia Józef Lehrer (uczeń Noskowskiego w Warszawie i Sołtysa we Lwowie), w okresie międzywojennym za pulpitem dyrygenckim stawali też Jarosław Leszczyński, Tadeusz Sygietyński i Adam Dołżycki. Na przełomie lat 20. i 30. scena operowa popadała w coraz większy kryzys, co sprawiło, że w 1931 r. została zamknięta. Kierujący Teatrem Wielkim we Lwowie w latach 1931–1937 Willam Horzyca nie interesował się operą, za to przywiązywał wagę do roli muzyki w przedstawieniach teatralnych (muzykę do spektakli pisał wówczas m.in. **Roman Palester**). We Lwowie zamiast repertuarowej sceny operowej pojawiło się kierowane przez Romana Wragę tzw. *staggione operowe*, dostarczające o wiele mniejszej liczby spektakli, niż miało to miejsce w poprzednich sezonach. Spektakle odbywały się zwłaszcza w okresie Targów Wschodnich organizowanych co roku w wrześniu. Z tej okazji w 1936 r. wystąpiła w *Opowieściach Hoffmanna*

Cyrulik sewilski
G. Rossini'ego na scenie
lwowskiej (1921 r.)

Targi Wschodnie (1936 r.)

W sobotę dnia 11-go grudnia 1915. Początek o godzinie 7-mej wieczorem.

Występ Janiny Korolewicz-Waydowej, Tadeusza Łowczyńskiego i Stanisława Tarnawskiego

Madame Butterfly

opera w 3 aktach L. Illici i G. Gincosy, prz. Adola Kutschmanna. Muzyka JAKÓBA PUCČINI'EGO.

Libretto w. Illici i G. Gincosy, prz. Adola Kutschmanna	Janina Korolewicz-Waydowa	Stanisław Tarnawski	Adolf Kutschmann	Janina Korolewicz-Waydowa	Występił także: Janina Korolewicz-Waydowa
Scenariusz: Tadeusz Łowczyński	Tadeusz Łowczyński	Stanisław Tarnawski	Adolf Kutschmann	Janina Korolewicz-Waydowa	Występił także: Janina Korolewicz-Waydowa
Reżyser: Adam Okonki	Adolf Kutschmann	Stanisław Tarnawski	Adolf Kutschmann	Janina Korolewicz-Waydowa	Występił także: Janina Korolewicz-Waydowa

Reżyser: Adam Okonki. Pomocnicy Iszym i Ilcia skłania dżużca przera. Kapelmistrz: Józef Lehner.

Opisano na cześć dobroczynnej gminy wzniesionej od 2 sierpnia, 1 sierpnia 20 lat, od 6 sierpnia i sierpnia 20 lat, od 20 sierpnia i sierpnia 1 lat.

Początek o godzinie 7-mej, koniec o 10-tej wieczorem.

Po przedstawieniu oczekują wozy kolei elektrycznej do użytku P. T. Publiczności we wszystkich kierunkach sieci tramwajowej.

Madame Butterfly G. Puccini na scenie lwowskiej (1915 r.)

wsob teły śnieg za meir wysoko. Komunikacja telegraficzna i telefoniczna w wieś miłośniczkę przetrwała. Dostają nam to różnych stron o powodziach.

Notatki literacko-artystyczne.

Repertuar teatru hr. Szarka pod dyktando dr. Juliusza Bandrowskiego i Ludwika Ballera.

Dziś we wtorek po raz pierwszy „Sprzedana naręczona” opera komedia w 3 aktach Fryderyka Smetany. Z udziałem pp. Kasprowno-waj, Bohusławaj, Skalskiej i Radwan, — Jerzyny, Ornelskiego, Baguckiego i Kicmama w głównych partjach. Nowe kostiumy i dekoracje.

We środę po raz drugi „Sprzedana naręczona” opera komedia w 3 aktach Fryderyka Smetany.

We świątek po raz trzeci „Sprzedana naręczona”.

W piątek po raz pierwszy „Miliony”, komedia w 3 aktach Henryka Melhaca. Z panją Stachowicz w głównej i popisowej roli.

W sobotę o 8 popołudniu dla młodzieży wykład: „Materia i metoda” wykład w 3

Ada Sari oraz znana publiczności warszawskiej Wanda Wermińska (warszawska uczennica Heleny Zboińskiej-Ruszkowskiej), m.in. w rolach tytułowych w *Halce* i *Carmen*. Lwowskim występem Wermińskiej przyglądał się Ludwik Solski, który zachwycony rzekł: „Nigdy nie zmieniaj koncepcji swojej Halki”⁵.

Dopiero w sezonie 1938/1939, po objęciu kierownictwa przez **Adama Didura**, scena operowa zaczęła wychodzić z zapaści. Zostało wystawionych 15 oper (19 przedstawień) – od rozpoczynającego sezon *Strasznego dworu*, a kończąc na *Carmen*.

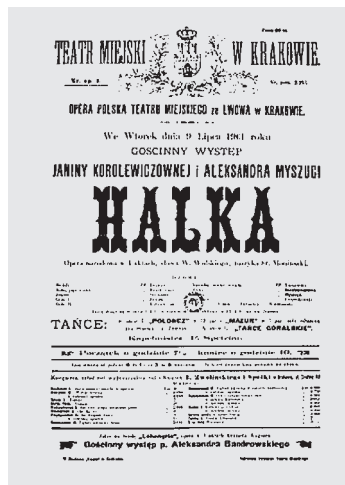
„Gazeta Lwowska” 1896, nr 247 z 28 X. Informacja o lwowskiej prapremierze *Sprzedanej naręczonej* Bedřicha Smetany

⁵ W. Wermińska, *Harmonie, dysonanse i sława*, Warszawa 1987, s. 119.

Życie muzyczne Lwowa od drugiej połowy XVIII wieku

Lwowski zespół operowy wielokrotnie wyjeżdżał na występy gościnne, głównie do Krakowa, gdzie wobec braku sceny operowej grał niemal corocznie. Owe gościnne występy podkreślały znaczenie Lwowa w kulturze całej Galicji. Popularność lwowskich śpiewaków miała znaczenie ponadlokalne. Na początku XX wieku mawiano, że „trzy czwarte śpiewaków i śpiewaczek dawał Polsce Lwów”⁶, co nie było wcale dalekie od prawdy. Do znanych solistów występujących na scenie lwowskiej należeli kształcący się w tym mieście śpiewacy światowego formatu jak: Marcelina Sembrich-Kochańska – występująca w Covent Garden oraz wielokrotnie w nowojorskiej Metropolitan Opera, **Aleksander Myszuga** i Józef Mann – znani również publiczności wiedeńskiej Hofoper (Staatsoper), **Janina Korolewicz-Waydowa** – śpiewająca też m.in. w londyńskiej Covent Garden, **Salomea Kruszelnicka** – występująca m.in. w La Scali oraz znany publiczności mediolańskiej **Adam Didur**. Na scenie lwowskiej zadebiutowała Teresa Arkłowa, pojawiająca się również na scenach Wiednia i Pragi. Niejednokrotnie śpiewała tu Zofia Fedyczkowska, znana z teatrów Warszawy, Poznania oraz Wiednia. Cenioną śpiewaczką była

⁶ T. Boy-Żeleński, *Znaszli ten kraj?...*, Wrocław 2004, s. 5.

Gościnne występy Opery Lwowskiej w Krakowie (1901 r.)

Gościnne występy Operetki Lwowskiej w Krakowie (1905 r.)

Wesele Figara W.A. Mozarta na scenie lwowskiej (1925 r.)

szty z tymi zwanymi obsadkami...
medii p. L. „Wszelkie prawa zastrzeżone”
przewidywana jest na sobotę, dnia 6-go
b. m.

— Opera — Teatr Wielki. „Halka”,
„Tosca”, „Carmen”, „Opowieści Hoffmana”
na” i „Faust” — oto wspaniałe opery, które
Teatr Wielki wystawi z okazji Targów
Wschodnich we Lwowie. Obsadę stanowią
śpiewacy i śpiewaczki polskie o międzynarodowym
rodowym rozgłosie, jak: Pp. Ada Sari, Wanda
Wermińska, Olga Didur, Ladis — brat
Jana Kiepury, Antoni Golebowski, Eug.
Marsakowski, Roman Wraga, Fr. Bedlewicz
i inni. Dnia 6 września Teatr Wielki dać
nieśmiertelną operę St. Moniuszki — „Halkę”
w koncertowej obsadzie z okazji uroczysto-
ści otwarcia Targów Wschodnich. —
Baza: Media: Fotominiatury: Fotominiatury: Dr.

Lenka
wicz
S. Za
no a:
1):
przew
rek. :
—
—
Po:
w cz
siedzi:
—
Re:
3 bm
niach
lu si:
kich
—
bm.

też Amalia Kasprovczowa. W Operze Lwowskiej w 1920 r. w roli Halki po raz pierwszy wystąpiła Franciszka Platówna, a w 1925 r. w roli tytułowej w *Fauście* Gounoda zadebiutował Jan Kiepura, ceniony potem przez publiczność wiedeńskiej Staatsoper oraz mediolańskiej La Scali. Podobnie znany był melomanom ze scen lwowskiej i mediolańskiej jego brat Władysław Kiepura. Niejednokrotnie na scenie lwowskiej występowała Ada Sari, znana z kilkudziesięciu teatrów Europy

**Zapowiedź występów Ady Sari,
Wandy Wermińskiej, Olgi
Didur i Władysława Kiepury na
lwowskiej scenie operowej z okazji
Targów Wschodnich (1936 r.)**

Występy Ady Sari i Wandy Wermińskiej na scenie lwowskiej (1936 r.)

Maszyński, przyjęty przez publiczność :
prasę z entuzjazmem. — Poza tem obsada
premierowa.

— Dalsze przedstawienia operowe w
Teatrze Wielkim. W dniu 10 bm. „Carmen” z
Wandą Wermińską, dnia 12 w sobotę „Op-
powieści Hoffmana” z Adą Sari oraz w
dniu 15 b. m. „Faust” z Adą Sari, Ladisem
i Wragą.

Batutę dźwżyć będzie Józef Lehrer.

— Premiera „Korjolan”. — Zbliża
się już data rozpoczęcia sezonu teatralnego
1936-37. Na tę uroczystość wybrane zostało
arcydzieło Szekspira „Korjolan” w insce-
nizacji Leona Schillera i oprawie plastycz-
nej Andrzeja Pronaszki.

— Balet Parnella we Lwowie. Sławny
balet Parnella z całym zespołem i
twórcą jego baletotwórcę Parnellem na

wzięli udział reprezentanci władz państwo-
wych z r. Kasztelniczem jako zastępcą
pana Wojewody, prezydium miasta z prez.
Ostrowskim, prezes Izby Skarbowej dr.
Greger, prezes Izby handl.-przem. senator
dr. Szarski, delegaci stowarzyszeń i organi-
zacji.

Zjazd zagał imieniem Komitetu zjardo-
wego r. Koziol, witając serdecznie przed-
stawicieli władz i gości. Z kolei do prezy-
dium zaproszono pp. Witolda Wróblew-
skiego z Warszawy, Stanisława Józwiaka
z Poznania, Lubelskiego z Krakowa, Pęka-

Górale zwie

Życie muzyczne Lwowa od drugiej połowy XVIII wieku

(z La Scalą włącznie) i Ameryki. Wszyscy wymienieni śpiewacy w różnych okresach byli związani też z Operą Warszawską, co wskazuje na bliskie relacje łączące scenę lwowską i warszawską.

Galicyskie Towarzystwo Muzyczne

Mieściło się w gmachu Teatru Skarbkowskiego, korzystając niejednokrotnie z sali „Sokoła” przy ul. Zimorowicza (zob. s. 97–98). W 1906 r. GTM przeniosło się do nowo wybudowanej siedziby przy ul. Chorążczyzny 7 (obecnie ul. Czajkowskiego 7), gdzie w 1910 r. dokonano uroczystego otwarcia sali koncertowej.

Początki Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego (GTM) datowane są na 1838 r. Powstało jako der Galizische Musikverein, które w połowie XIX wieku uległo polonizacji – jeszcze przed uzyskaniem przez Galicję autonomii (w 1848 r. rozpoczęto prowadzenie dokumentacji w języku polskim).

Nowy Gmach Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego przy ul. Chorążczyzny, proj. Władysław Sadłowski

Sala koncertowa Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego

*Dalsza część książki dostępna w wersji
pełnej.*

